

DIALOG

KALJU AIGRO,
Nõo Keskkooli
direktor,
Eesti NSV teeneline
õpetaja,
rajooni partei-
konverentsi delegaat.

AINO TAMM,
Elva Keskkooli
ajaloõpetaja,
Eesti NSV eeleline
õpetaja,
kooli parteisekretär,
rajooni partei-
konverentsi delegaat.

KESKMIINE NÄITAJA KASVATUSES

K. A. Mina teen ülitihhti aruandeid. Pean aga kohe ütleva, et iga aastaga rohkem. Olen Nõos kolmkümmend aastat koolielu näinud, kõige muu kõrval kahjuks paberliku asjaajamise edene-mist. Hiljuti kirjutasingi jälle paberitesse, nagu oleks Nõo Keskkoolis töökasvatuse korras. Üldiselt tehakse suvel ma-jandites, kooliaias, koo-limajas, kooli teistes hoonetes kõvasti tööd, majandites keskmiselt õpilase kohta rohkem kui nõutav. Rajoonis võidakse arvata, et Nõos on töökasvatusega kõik joones. AGA MINU SU-DA VALUTAB: iga laps ei tööta, ei taha töötada, ei viitsi midagi teha, mõned suhtuvad tööte-gijaisse ülbelt. Siinko-hal peame silmas keha-list tööd.

Ma saan nii aru, et kool ei ole soovhoos, kus mõne viljahektari või mõne looma maha võid kanda ning toodangu kõrge keskmisega kiidelda. Koolis on iga õpilane, nagu iga laps perekonnas, vaja töö-inimeseks kasvatada. Inimest ei tohi, ei saa maha kanda.

A. T. See ei ole üksi meie teha. Kui perekond sugugi kaasa ei aita, siis ei kuula lapsed meie soove ega käsku. Koolil ei ole kuigi mõjusaid karistus-võimalusi, ja mõni neistki on olemas ainult paberil. Näiteks: eeskiri ütleb, et kui õpilasel praktika- või katseaiatunnid tegemata, võime ta jätta istuma. Aga seda ei tehta. Ei tohi, sest edasijõudnute protsendi eest on pandud vastu-tama õpetaja, kool. Kes tahaks, et tema kirju-tatud puudulik, tema istuma jäetud õpilane tooks etteheiteid kogu koolile. Oleks veel ai-nes, mida õpilane ehk paremini õppida ei suu-da, aga et tegemata praktikumi eest — seda peetakse lihtsalt luksu-seks. Nii teataksegi, et «mis nad ikka teha saa-vad». Ma nimetaksin sellist arusaamist ka vanemate kasvatamatu-seks. Hinne hindeks — kahjustub kasvav isik-sus, töössesuhtumine on osa kogu tema ellusuhtumise-st.

K. A. Mõnda last kutsusime suvel kodunt välja kat-seaiatunde tegema kolm korda. Ikka kõik ei tul-nud. Andsime võimaluse septembris-oktoobris järele teha — asjata.

Siis saatsime vanema-tele kirja, et tulgu nad ise puid lõhkuma, paar tükki võtsid kuulda. Siinkohal rõhutaksin veel, et enamikuga on asjad korras, enamikul õpilastest on arusaamad oma koolist, koolinõu-mistest, tööasjadest õi-ged. Aga kuidas tõm-mata kaasa see vähe-mus, kelle seast me ju ka tööpõlgureid ega hu-ligaane kasvatada ei ta-ha.

A. T. See õpilane, kes oma ko-hustusi ei mõista, on karistamatu seni, kuni millegi suurema, ühis-konnastase teoga hak-kama saab. Olen pan-nud tähele, et kes tööd teha ei taha, ei taha ka õppida, ei oska korra-likult käituda. On üksi-kuid erandeid, mis üld-dist pilti ei muuda. Kas pole nii, et kui me õigel ajal tööle ei sunni, ei karista, siis oleme ka ise lapse viltukasvatuses süüdi. Me kõik.

K. A. On huvitav, aga ka ma-sendav jälgida, et kui annad inimesele mõne-sid soodustusi, eeliseid, õigusi, siis läheb ta nende tahtmisega liiale. Teiseks märkame va-nemate hulgas üha nõudlikumaid vallas-emasid. Lapski tunne-tab oma erilist seisundit ning tahab poputamist, tööst vabastamist, aga igal juhul prii toitu ja muid soodustusi. Sama-suguseks on kujunemas olukord õpilastega kol-melapselistest ja suu-rematest perekondadest. Siin ei ole midagi rää-kida — soodustusi and-vad määrused on maa-ni õiged, vajalikud, aga kui kohastuslik töö pole tehtud, meie prii toitu ei anna.

A. T. Jah. 12. eluaastast peale tuleb maastatel oma ko-dumajandis tööd teha. V—VII klassini 20 päe-va, vanematel 30 päeva suvisest koolivaheajast. Seftuslepingutes on see kirjas, kirjas ka vastu-tasu — prii toit kooli-talvel. Kes oma jao tööd tegemata jätab, ta-hab süüa teiste arvel. Majandite partorgid peaksid rohkem laste, tulevaste tööinimeste kasvatamist jälgima, kooligagi sidet otsima.

K. A. Mõnele võib nüüd jääda mulje, et suvel kistakse laps kodutöölt hoopis ära. Ei, me ei nõua tööpäevi majandis, kui õpi-lasel on kodus vältima-tuid kohustusi: kui ta

hoiab väikest last, hool-dab vanainimest, on keegi kodustest haige ning vajab abi või tuleb ette muud seesugust. Suvitussõitudeks jääb nende 20—30 päeva kõr-valt aega küll.

A. T. Veel üks vana prob-bleem, paljukorratud et-tepanek: et vanemad ei jääks lapse laiskuse, te-gemata tööde, õppimata õppetükkide, ebavää-rika käitumise puhul kaitsepositsioonile, peaks töökoht neid koduseid puudusi arvestama preemiate, korterite, au-tode jms. jagamisel. Kui kaua me räägime ja kaebleme ning lepime juhtumitega, kus isa teenib suurt raha, saab tuusikuid, reisib, saab veel parema korteri kui seni, aga — poeg kasvab viltu, töökoost ei ole ol-lagi, sest niigi on kõik kättesaadav.

K. A. Jõukust meil kodudes on. Ja tööd murtakse ka. Aga nii töö kui ka jõukust jätavad mõni-kord vähe aega laste tarvis. Kord «maadles» üks meie õpetaja sõna-kuulmatu, hulkuda ja puududa armastava poi-si pärast. Ema kooli ei tule, et saaks mitme õpetajaga aru pidada, mis pojast saab. Lõ-puks tuleb ja ütleb: aega vähe, sest lehm, sead, kanad talitada... Mis muud pidi klassi-juhataja selle peale üt-lema kui: «Leidke poja jaoks niigi pal-ju aega kui loomale, või te jätate temast ilma.» Nii kontrastsed lood on erandid, aga midagi sel-lisest suhtumisest im-bub läbi paljude kõnest ja käitumisest. Prob-bleem ei ole niivõrd lapsele kulutatud ajas, tundides, minutites, vaid igapäevases hoiakus, suhtumises temasse, moraalses sidemetes temaga.

A. T. Ma tahaksin siia sisse tuua veel kolmanda kas-vatusmõju — ühiskond-liku arvamuse. Vane-mate töökohast oli jut-tu, aga üldse ollakse kitsid loodrit hukka mõistma ja nii kasvab ta kodus, elab ära koo-lis, töötab kuidagi kol-lektiivis. Loodriga pole midagi teha. Eks asu-tuste juhid räägi sama: paljud töölisel on lood-rid, joodikud, tülitsejad, perekonnast lahku-jad... Aga need lap-sed, kes meile muret teevad, on koolituleku-ni nende mõjuvõljas kasvanud ja kasvavad

edasi. Mida võib kool? Siinkohal tulevad meel-de ka need halvad mõ-jud, mida kogeme laste-ga põllutööl käies. Me.e õpilastele ei jää märka-mata osa tööliste halb ütlalpidamine.

K. A. Kaua oli tarvitusel üt-lus, seega arvamus: ei ole halba õpilast, on halb õpetaja. See tähen-das ju mõneti seda, et ei ole halba kodu, on halb kool... Me oleme niivõisi lasteaiast peale sisendanud hinnangut, et laps on hea, õpilane on hea, üliõpilane on hea, — aga kui see «laps» õpetajaks tuleb, kuuleb kohe, et ta on halb... Vaat nii kipu-vad lood olema! No vii-masel ajal ei või kurti, arusaamad muutuvad. Ja eks me tea, kui palju on häid õpetajaid, häid õpilasi. Nüüd siis leid-sime, et töökasvatust peab mitmeti tõhusta-ma. Hea tahtmine. Kah-juks aga pole veel tin-gimusi. Ainult tööõpe-tuse tundide arv suure-nes.

A. T. On ju soov rajada mei-legi koolidevaheline töö-koda. Nõo—Elva—Puhja keskkooli tarbeks. See on väga vajalik ning peaks tehtama võima-likult ruttu. Ilma nõue-tekohaste töökodadeta pole tööpoolset võima-lik täita partei ja valit-suse määrust tööõpetu-se ja töökasvatuse pa-randamise kohta.

K. A. Jah, ega see ilus ole, kui kena määrus ammu väl-jas, aga kool mingu, nagu vanasti öeldi, «omal jõul läbi musta-de maa». Ilma rajooni-ülemuste sõna ning šef-jide abita ei tee midagi ära. Ehitamisel saaks abiks õpilasi. Meie tee-me praegu arvutus-keskusele uusi ruume. Meil käivad praktilik ka Viljandi, Valga, Võru I keskkool. Nii on või-malik välja kujundada täiuslik õppekombinaat oma rajooni koolidele. Kombinaat, kus oleks võimalik näidata kor-ralikke töövahendeid, eeskujulikku tööd, aren-dada töösuhteid.

A. T. Linnaasutustes pole alati võimalik sellist tööd anda, mis õpilas-tele kõlbaks. Meie väi-keses linnas on valik väike. Samuti on suures linnakoolis raske leida igale õpilasele ühis-kondlikult kasulikke tööd, et anda ÜKT tun-de, anda ÜKT hinne tunnistusele. Käest ki-pub libisema selle töö

autoriteet, hinde väärtus.

K. A. Meil ei ole sellega eri-lisi raskusi. Koolimaja ümber laiub suur maa-al, palju on teha küt-te kordapanekul. Tööd peaks ka mujal leidu-ma. Linnadki pole meil kaugelki korras, aga alati pole täiskasvanutel lusti lastele eestveda-jaks hakata, selleks peab olema entusiasmi ja aega.

A. T. Lapsed jooksevad ÜKT tundide kirjasaamise peale lausa tormi. Töö peale on ootamine ja kvaliteet tihti tagane-vad, sest raske, isegi võimatu on õppeaastas igale õpilasele 50 tun-di tööst tööd anda. Nii jõuame taas selleni, et kirjade järgi oleks kõik nagu korras, aga sisu-liselt mitte sugugi. ÜKT hindad on jälle ühed kergesti saadud numbrid, mis väga tihti tähendavad ainult tööga mängimist. Loodetavasti on kadunud ÜKT tun-dide andmine koorilau-lutunnis käimise eest... Õpetajad rakendavad õpilasi küllalt hästi õp-pevahendite valmista-misel, kui saadakse ma-terjali.

K. A. ÜKT tundide nõudmi-sega on sama mis prak-tika ja aiatööga: kui ka ei tee, ega midagi halba juhtu. Siit tuleb jäl-legi kahjulik seos õppi-misega, kogemus, et ka kergelt võib läbi saada. Kes väga püüab, saab üle 50 tunni, kes ei püüa, saab vähem, ja kes ei viitsi, ei saa üld-se. Keskmise näitaja õpilase kohta tuleb aru-andesse päris kena, aga süda valutab.

A. T. Meil mõlemal ja teistel. Töökasvatuse probleemi peaksime lahendama kiiremini laiemal tasan-dil kui kool. Koduses elus peavad tööarmas-tus, kohusetunne, tead-lik distsipliin muidugi alguse saama, kuid edasijõudmiseks sood-sad võimalused peame looma meie — kool koos šeffmajandite ja -asu-tustega, haridusjuhid koos majandusjuhtide-ga. Tahan veel kord rõ-hutada: töössesuhtumine on ellusuhtumine ja meie peame kasvatama seda mitte keskmiste hinnete, keskmiste ar-vude rahulolus, vaid iga noort isiksust silmas pi-dades.